

На основу члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18),
Влада доноси

ПРОГРАМ

ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМАТИЧНИХ КРЕДИТА ЗА ПЕРИОД 2018-2020. ГОДИНЕ

УВОД

С обзиром да су проблематични кредити постали потенцијални извор системског ризика државни органи Републике Србије (Влада и Народна банка Србије) израдили су свеобухватну Стратегију за решавање проблематичних кредита (у даљем тексту: Стратегија) уз укључивање свих надлежних институција. Спровођење комплексне Стратегије захтевало је међу институционалну координацију, због чега су израђена два акциона плана - Народне банке Србије (у даљем тексту: НБС) и Владе. Радна група коју чине представници свих релевантних институција формирана по Одлуци Владе 05 Број: 02-5145/2015-1 од 11. маја 2015. године врши надзор над спровођењем Стратегије и утврђује проблеме које током спровођења треба решавати.¹

Сама Стратегија представљала је трогодишњи континуирани процес и подразумевала је: утврђивање регулаторних, пореских, институционалних и других препрека за решавање проблематичних кредита и имплементацију активности (политика и мера) ради постизања основног циља и остварења кључних приоритета утврђених акционим планом Владе и НБС.

Имплементација мера предвиђених Стратегијом дала је значајне резултате. Ниво проблематичних кредита значајно је смањен након доношења Стратегије. За нешто више од три године откако је Стратегија усвојена, износ проблематичних кредита смањен је у септембру 2018. године на најнижи ниво од 2008. године, откад се прати овај показатељ квалитета портфеља банака.

Ипак, и поред успешне примене Стратегије, потребно је предузети активности како би се решили и преостали проблеми и омогућила одрживост постигнутих резултата. Програм за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године (у даљем тексту: Програм) обухвата три подручја активности. Прво подручје усмерено је ка

¹ Проблематични кредит дефинисан је Одлуком о извештавању банака („Службени гласник РС”, бр. 125/14, 4/15, 111/15, 61/16 и 69/16) – Прилог 8 (НПЛ 1) и Одлуком о класификацији билансне активе и ванбилансних ставку банке („Службени гласник РС”, бр. 94/11, 57/12, 123/12, 43/13, 113/13, 135/14, 25/15, 38/15, 61/16, 69/16 и 91/16) као стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње): (1) по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице, (2) по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено, (3) по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

решавању проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца. Друго подручје усмерено је ка даљем унапређењу примене стечајног оквира. Треће подручје обухвата низ активности које су усмерене ка превенцији настајања нових проблематичних кредита.

I ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ СТРАТЕГИЈЕ И СПРОВЕДЕНЕ АКТИВНОСТИ

1.1. Ниво, структура и разлози смањења нивоа проблематичних кредита у Републици Србији²

У поређењу са другим земљама, Република Србија је у економску и финансијску кризу ушла са већ високим учешћем проблематичних кредита (11,3% према бруто принципу крајем 2008). Како је наведено у Стратегији, поред погоршања макроекономских услова током кризе (пад економске активности, депрецијација валуте, виша инфлација и раст незапослености), раст проблематичних кредита који је уследио у том периоду последица је и чињенице да је снажан кредитни раст у преткризним годинама био заснован на мање конзервативној процени кредитног ризика и колатерала од стране банака. Као и у већини других земаља, и у Србији проблематични кредити у сектору привреде су били основни покретач раста учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима, што је имало за последицу да учешће проблематичних кредита у укупним кредитима током 2012. године буде изнад 20%, а средином 2014. године и надмаши ниво од 23%. Укупни проблематични кредити су достигли историјски максимум у мају 2015. године (23,2%), непосредно пре доношења Стратегије.

Имплементација мера предвиђених Стратегијом за решавање питања проблематичних кредита дала је значајне резултате. У односу на август 2015. године, када је усвојена Стратегија, износ проблематичних кредита смањен је за 286 млрд динара, односно за 67% и на крају септембра 2018. године износио је 141,2 млрд динара. Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима смањено је за 15,9 процентних поена, на 6,4% у септембру 2018.године.

Табела 1: Проблематични кредити – кључни показатељи (%)

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 III/2018

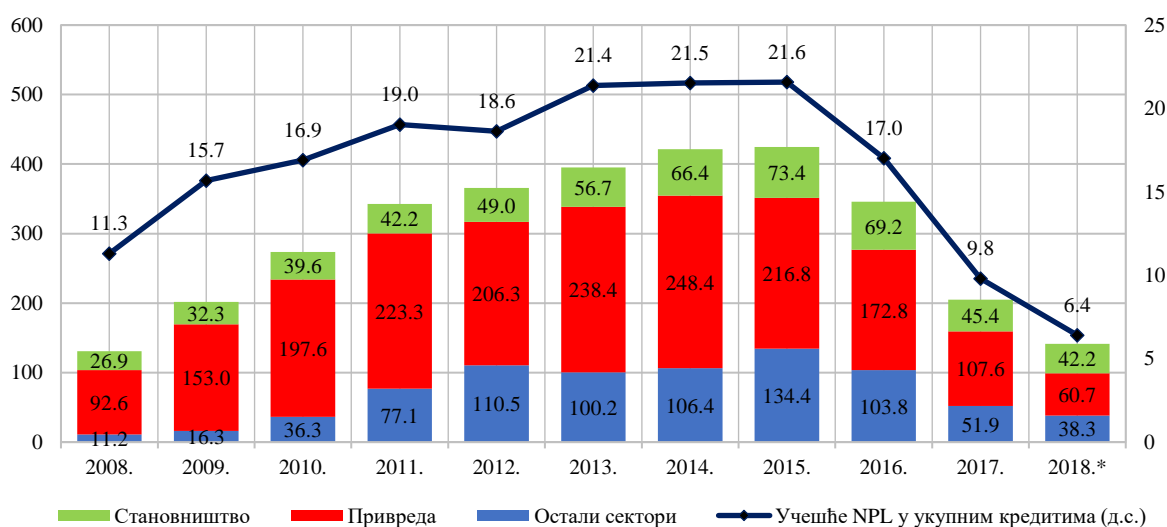
Бруто проблематични кредити у односу на укупне бруто кредите	11,3	15,7	16,9	19,0	18,6	21,4	21,5	21,6	17,0	9,8	6,4
Исправка вредности укупних кредита у односу на бруто проблематичне кредите	73,2	61,4	53,9	57,0	54,9	55,8	59,0	66,8	72,9	66,8	78,2
Регулаторна резервисања за билансну изложеност у односу на бруто проблематичне кредите	153,6	142,5	133,6	121,4	120,7	113,8	114,5	114,2	118,9	133,2	153,3

Извор: НБС

² Приказани подаци и информације о кретањима нивоа проблематичних кредита наведени су према Извештају о инфлацији НБС за новембар 2018. године, као и на основу Информације о НПЛ кредитима из новембра 2018. године, која је достављена Министарству финансија од стране НБС-а.

Пад проблематичних кредита је најизраженији у сектору привреде, где је и забележен највећи део ових кредита (43%). Учешће проблематичних кредита привреди у укупним проблематичним кредитима је до краја трећег квартала 2018. године смањено за 156 млрд динара у односу на крај 2015. године. Поред тога, значајно смањење забележено је и код проблематичних кредита у осталим секторима, чије учешће у укупним проблематичним кредитима је смањено за 96,1 млрд динара, у односу на крај 2015. године. Уз то, учешће проблематичних кредита становништва у укупним проблематичним кредитима је смањено за 31,2 млрд динара, у истом периоду. Илустрација 1. приказује кретање и структуру проблематичних кредита у периоду од 2008. до III квартала 2018. године.

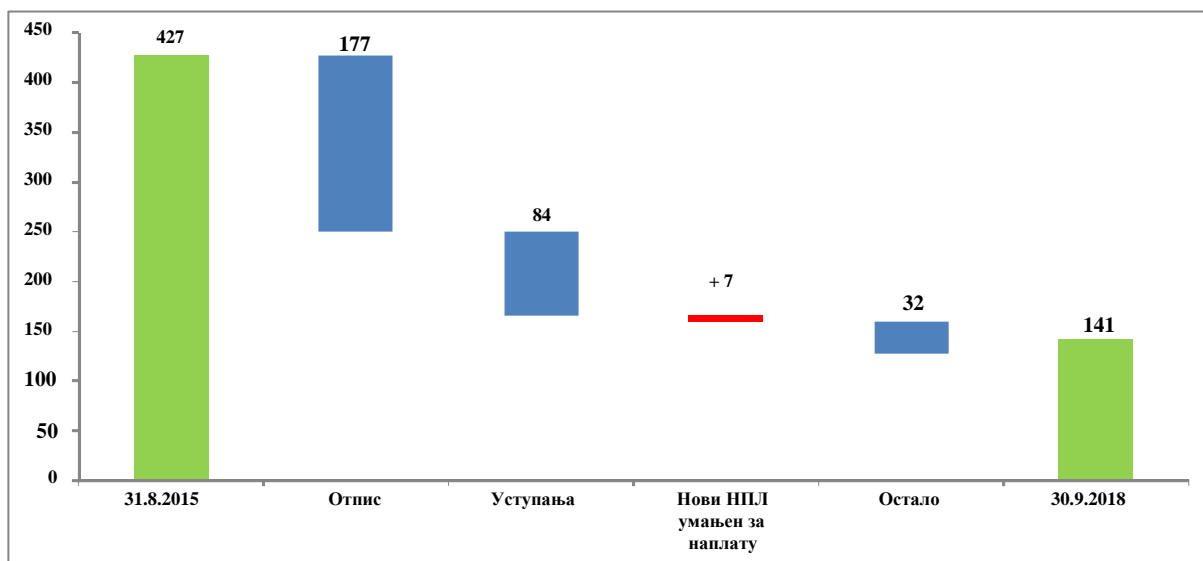
Илустрација 1: Учешће NPL у укупним кредитима, бруто принцип

Извор: НБС

Неколико фактора допринело је значајном смањењу нивоа проблематичних кредита у претходном трогодишњем периоду: отпис потраживања, уступање, односно продаја потраживања, наплата, односно намирeње и, у мањој мери, реструктурирање потраживања. Илустрација 2. приказује значај фактора који су довели до смањења проблематичних кредита.

Илустрација 2: Структура смањења проблематичних кредита

Извор: НБС

У наставку је кратак опис доприноса сваке од наведених група разлога у периоду од 30. августа 2015. године до 30. септембра 2018. године:

1. Отпис потраживања. Захваљујући изменама законске регулативе којом је обезбеђен повољнији порески третман отписа (отпис кредита се признаје као расход, под одређеним условима), а пре свега, применом Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе, износ отписаних проблематичних кредита у посматраном периоду износио је 176,8 млрд динара. Након усвајања Одлуке, банке су интензивирале директне отписе почев од 30. септембра 2017. године, тако да је закључно са 30. септембром 2018. године, укупно отписано 113,3 млрд динара (што чини 65% укупних отписа у претходне три године).

2. Уступање (продаја потраживања). Приметан је пораст броја и обима трансакција на тржишту проблематичних кредита. У посматраном периоду нето износ потраживања банака продатих лицима ван банкарског сектора достигао је 84,4³ милијарде динара.

3. Наплата потраживања. У посматраном трогодишњем периоду, укупан износ наплаћених потраживања износио је 240,3 млрд динара. У истом периоду, забележен је и пораст по основу нових проблематичних кредита у износу од 259,7 млрд динара.

4. Економски опоравак. Учешће проблематичних кредита се најбрже смањује у секторима који бележе највећи раст активности (грађевинарство, пољопривреда, индустрија, трговина). Тај пад је био најизраженији у грађевинарству, где је овај показатељ у периоду од 31. марта 2017. до 31. марта 2018. године снижен за 14,4 п.п, на 13,9%.⁴

³ Овај износ уступања, тј. продаје, односи се само на потраживања која су продата лицима ван банкарског сектора. Продаје које су вршене лицима унутар банкарског сектора (у укупном износу од 1,1 милијарде динара), као и ванбилансне продаје, не утичу значајно на ниво проблематичних кредита, али указују на функционисање НПЛ тржишта у Србији.

⁴ Банкарски сектор у Србији, Извештај за прво тромесечје 2018. године, НБС

Важан показатељ успешности Стратегије, у сегменту развоја тржишта проблематичних кредита у Србији, представља и укупан износ продатих потраживања, билансних и ванбилансних, лицима ван, као и унутар банкарског сектора, који је у посматраном трогодишњем периоду износио 194,3 млрд динара. Од овог износа, 81% потраживања продато је лицима ван банкарског сектора (156,6 млрд динара).

Према извештају НБС, и поред релативно високог нивоа проблематичних кредита, стабилност финансијског система Србије није била ни у једном тренутку угрожена, јер су резервисања за билансну изложеност премашивала износ бруто проблематичних кредита, а показатељ адекватности капитала увек је био знатно изнад регулаторног минимума. Показатељ адекватности капитала од 22,8% на нивоу банкарског сектора у септембру 2018. године указује на континуирану високу капитализованост банкарског сектора. Исправка вредности укупних кредита у септембру 2018. године је износила 78,2% проблематичних кредита (што је за 9,1 п.п. више него пре годину дана), а регулаторна резервисања за билансну изложеност и даље у потпуности покривају износ бруто проблематичних кредита и у септембру 2018. године су износила 153,3%.

1.2. Спроведене активности током примене Стратегије

У трогодишњем периоду примене Стратегије, усвојен је и измењен већи број законских и подзаконских аката, унапређен је институционални капацитет и спроведене су бројне мере за лакши отпис и пренос ненаплативих потраживања. Највећи део активности из Акционог плана Владе за спровођење Стратегије је реализован у предвиђеном року, уз неколико активности чија реализација је у току. НБС је током 2016. године у потпуности реализовала све активности и циљеве предвиђене Акционим планом НБС-а за спровођење Стратегије.

Најважније спроведене активности у оквиру Акционог плана Владе за спровођење Стратегије, представљају:

1) Усвајање Закона о проценитељима вредности непокретности и свих подзаконских аката, усвајање Националних стандарда и формирање Стручног одбора, као регулаторног тела из ове области и издавање 132 лиценце за проценитеље вредности непокретности. Област процене вредности непокретности је први пут регулаторно и институционално уређена, што би требало да допринесе већој транспарентности и мањем системском ризику,

2) У децембру 2015. године, као и крајем 2017. године, усвојене су измене и допуне Закона о порезу на добит правних лица, у делу који регулише порески третман отписа потраживања, као и измене и допуне Закона о порезу на доходак грађана. Изменама ова два закона омогућен је повољнији порески третман банкама у случају отписа потраживања,

3) Унапређење институционалног капацитета Агенције за осигурање депозита (у даљем тексту: АОД), како би се омогућило ефикасније решавање портфеља проблематичних кредита којим ова институција управља. Програм изградње институционалног капацитета обухватио је доношење Стратешког плана за управљање средствима финансијских институција у стечају и имовином и потраживањима којима АОД управља у име и за рачун Републике Србије, као и годишњег оперативног плана. Поред тога, донете су интерне процедуре и унапређени су интерни капацитети за процену вредности потраживања и намирења, формиран је тим који се на свеобухватан

начин бави активностима везаним за решавање проблематичних кредита и урађен је план обуке и праћења учинка рада запослених,

4) Доношење Закона о изменама Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава („Службени гласник РС”, број 89/15). Овим законом је, пре свега, поједностављен правни оквир за институционално вансудско реструктурирање дугова. Такође, за разлику од Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава („Службени гласник РС”, број 36/11), који је прописивао да се финансијско реструктурирање може спроводити ако у њему учествују најмање две банке, измена Закон сада омогућава учешће и домаћих развојних институција уместо или поред банака. Изменом Закона је омогућено реструктурирање дугова како привредних друштава, тако и предузетника, што према претходном законском решењу није био случај. Међутим, од ступања на снагу измена Закона није реализован значајан број финансијских реструктурирања предузетника овим путем,

5) Повећана ефикасност државних поверилаца у поступцима реструктурирања (Фонд за развој и АОФИ),

6) Јачање капацитета Агенције за лиценцирање стечајних управника (у даљем тексту: АЛСУ). Стратегијом је остварено јачање капацитета АЛСУ кроз техничко саветовање и програме обуке, повећање броја лица која врше надзор, као и уређење избора супервизора. Преостале мере биће предузете по усвајању подзаконских аката везаних за измене Закона о стечају (давање веће слободе повериоцима у избору стечајног управника, ревидирање награде за стечајне управнике итд.),

7) Усвајање измена Закона о извршењу и обезбеђењу,

8) Усвајање измена и допуна Закона о хипотеци. Изменама Закона о хипотеци омогућено је купцу имовине која представља инструмент обезбеђења да је вансудски купи ослобођену од заложних права нижег реда. Такође, решен је проблем конкурентских поступака судских и вансудских намирнења по основу хипотека,

9) Унапређење институционалног капацитета Републичког геодетског завода у сегменту ефикасног функционисања правног оквира за хипотеке. Наведене активности спроведене су кроз: а) идентификацију служби за катастар непокретности са великим бројем нерешених предмета и унапређење њихове ефикасности, б) обезбеђивање једнообразне примене правила о измени елемената уписаних хипотека у поступку пред службама за катастар непокретности у случају реструктурирања, као и ц) стварање функционалног другостепеног поступка за одлучивање по жалбама на одлуке служби за катастар непокретности,

10) Усвајање Закона о изменама и допунама Закона о стечају. Изменама Закона о стечају унапређен је стечајни регулаторни оквир, уз додатну заштиту обезбеђених поверилаца и повећање учинка и одговорности стечајних управника,

11) Усвајање Аутентичног тумачења члана 48. Закона о извршењу и обезбеђењу од стране Народне скупштине у децембру 2017. године,

12) Усвајање Закона о изменама Закона о парничном поступку. Законом о парничном поступку (члан 204.) прописано је да је за промену тужиоца (у случају продаје потраживања) потребан пристанак туженог, па нови власник потраживања практично није у могућности да настави започете поступке, већ је принуђен да покреће нове. Изменом овог члана Закона решен је наведени проблем,

13) Усвајање Закона о поступку уписа у катастар непокретности и водова („Службени гласник РС”, бр. 41/18 и 95/18),

14) Нацрт студије о опцијама за увођење стечаја физичких лица и предузетника представљен је Радној групи у јулу 2018. године.

Најважније спроведене активности у оквиру Акционог плана НБС за спровођење Стратегије, представљају:

- 1) Усвојена је Одлука о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне aktive и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС”, број 61/16),
- 2) Усвојена је Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке („Службени гласник РС”, број 61/16),
- 3) Објављене су Смернице за примену МРС 39 у делу који се односи на исправке вредности уз навођење супервизорских очекивања у вези са отписом потраживања и признавањем камата за проблематичне кредите,
- 4) Израђен је План за развој капацитета НБС,
- 5) Усвојене су одлуке о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака у циљу унапређења система извештавања о проблематичним кредитима („Службени гласник РС”, број 111/15 и „Службени гласник РС”, број 61/16),
- 6) Објављене су Смернице за објављивање података и информација банке које се односе на квалитет aktive,
- 7) Израђен је Извештај о могућностима и препрекама за либерализацију уступања потраживања од физичких лица и осталим питањима из надлежности НБС која су значајна за НПЛ тржиште,
- 8) Успостављена је функционална база података о проценама вредности непокретности које су предмет обезбеђења кредита и вредности кредита који су њима обезбеђени,
- 9) Израђен је Извештај о могућностима унапређења супервизорских захтева у вези са третманом непокретности које банке узимају као колатерал.

II ЦИЉ ПРОГРАМА, КЉУЧНИ ПРИОРИТЕТИ И ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ

2.1. Основни циљ Програма

Циљ Програма, као и Акционог плана за спровођење Програма за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године (у даљем тексту: Акциони план), који је саставни део Програма, је уклањање препрека идентификованих у систему које спречавају правовремено решавање проблематичних потраживања и успостављање система који ће спречити акумулацију проблематичних кредита и појаву негативних ефеката на кредитну активност угрожавајући потенцијални економски раст.

2.2. Кључни приоритети

Како би се остварио основни циљ, идентификовано је неколико кључних области у оквиру којих је потребно унапредити (1) регулаторни оквир, (2) изградњу капацитета и/или (3) примену прописа:

- решавање проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца,
- унапређење стечајног оквира,
- активности усмерене ка превенцији проблематичних кредита.

2.3. Решавање проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца

Државни финансијски повериоци (а пре свега АОД) нису успели да остваре значајно намирење потраживања из својих портфеља, те је потребно спровести активности како би се ефикасније и делотворније управљало проблематичним пласманима и имовином и обезбедило адекватно намирење поверилаца. АОД између осталог, у оквиру свог мандата обавља функцију стечајног/ликвидационог управника у банкама, друштвима за осигурање и даваоцима лизинга, и спроводи наплату потраживања у име и за рачун Републике Србије. Нешто више од 55% укупних потраживања односи се на потраживања банака у стечају и ликвидацији, док се нешто мање од 45% односи на потраживања у име и за рачун државе. Укупна номинална потраживања нешто су већа од 6,8 млрд евра.

Тренутно АОД спроводи 33 поступка стечаја/ликвидације које обухватају четири „велике” банке чији је стечај започет 2002. године, осам стечајева банака покренутих у периоду од 2004. до 2012. године, „нове” стечајеве покренуте у периоду од 2012. до 2014. године (Пољопривредна банка Агробанка а.д, Нова Агробанка а.д, Развојна банка Војводине а.д, Привредна банка Београд а.д. и Универзал банка а.д.). Поред наведених АОД спроводи стечај и у три осигуравајућа друштва, једној штедно кредитној задрузи и осам банака које су у надлежности АОД од 2015. године, као и ликвидационе поступке у мањем броју друштава. Укупна стечајна маса свих стечајних/ликвидационих дужника на дан 30. јуна 2018. године износи 4.114,18 милиона евра, док су укупна потраживања свих финансијских институција у стечају/ликвидацији на дан 30. јуна 2018. године износила 3.727,94 милиона евра.

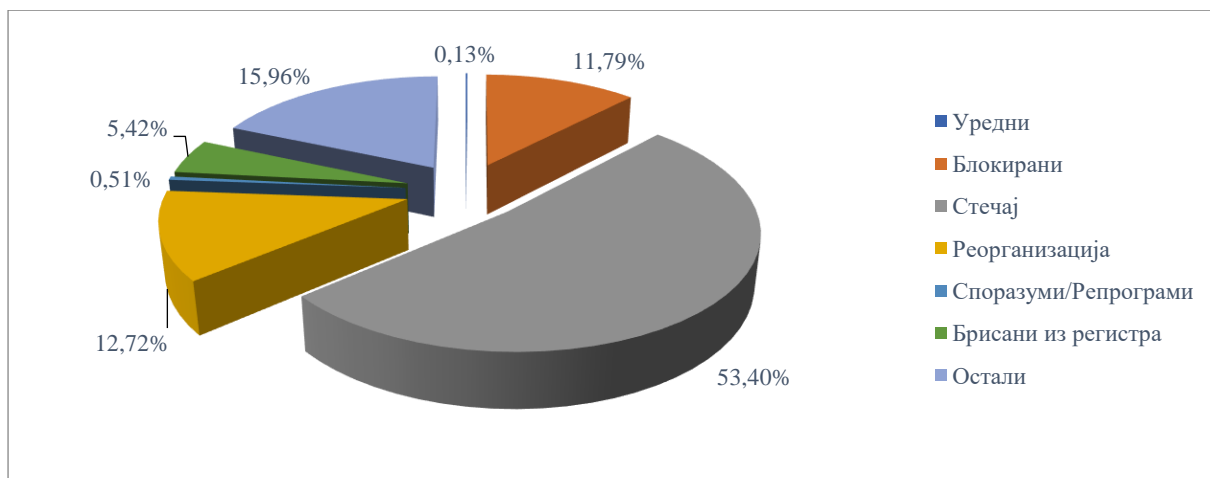
Табела 2: Структура укупних потраживања банака и других финансијских институција у стечају

<i>Финансијске институције у стечају/ликвидацији</i>	<i>у</i>	<i>Потраживања од дужника у милионима евра (номинална вредност)</i>	<i>Учешће у укупним потраживањима</i>
Стечајеви четири велике банке		1.624,37	43,57%
Остали стечајеви		881,52	23,65%
Нови стечајеви		1.197,41	32,12%
Поступци у надлежности Агенције од 2015. године		3,44	0,09%
Осигуравајућа друштва		17,42	0,47%
Стечајне/ликвидационе масе		3,64	0,10%
Штедно-кредитне задруге		0,14	-

Према врсти дужника, 99,07% укупних потраживања од дужника финансијских институција у стечају/ликвидацији односи се на потраживања од правних лица и предузетника, док се 0,93% односи на потраживања од физичких лица: Илустрација 3. указује на веома лош квалитет портфеља (преко половина потраживања отпада на

дужнике у стечају, док је значајан број дужника у реорганизацији, или им је рачун блокиран).

Илустрација 3: Структура потраживања према статусу дужника

Поред ове улоге, АОД обавља и послове реализације поступака наплате потраживања преузетих у име и за рачун Републике Србије, укључујући и Аутономну покрајину Војводину⁵. У тој улози АОД је одговорна за наплату потраживања за више од 300 дужника. Ресурси и капацитети којима је АОД до сада располагала били су недовољни за постављање и спровођење ефикасне стратегије за поступање са овим делом портфела, те је потребан другачији приступ. Укупан износ потраживања на дан 30. јуна 2018. године износио је 3,11 милијарди евра.

Табела 3: Потраживања у име и за рачун државе (милиони евра)

Основ преузимања	30.6.2018.	%
Потраживања преузета од банака у стечају	2.417,89	77,73%
Потраживања по основу куповине у целости резервисаних билансних потраживања банака	148,78	4,78%
Потраживања преузета од Развојне банке Војводине ад Нови Сад	103,76	3,34%
Потраживања преузета од Српске банке ад Београд	166,46	5,35%
Потраживања преузета од Југобанка Југбанка ад Косовска Митровица	273,57	8,80%
Укупно у име и за рачун државе	3.110,46	100%

⁵ Потраживањима преузетим од банака у стечају на основу Закона о регулисању односа Републике Србије и банака у стечају по основу преузетих иностраних кредита, односно зајмова („Службени гласник РС”, број 45/05), односно потраживања преузетих на основу већег броја одлука (закључака) Владе.

Табела 4: Структура потраживања у име и за рачун државе према статусу дужника
(милиони евра)

Остало	Потраживање на дан 30.6.2018.		Број дужника
Јавна предузећа	364,56	11,72%	11
Активна и блокирана привредна друштва	123,15	4,48%	76
Привредна друштва у реорганизацији	390,63	14,23%	36
Стечај/ликвидација	1.887,21	68,73%	141
Брисани из АПР	29,54	1,08%	26
Потраживања преузета од Југобанка Југбанка ад Косовска Митровица *	273,57	9,96%	14
Имовина стечена наплатом потраживања/замена испуњења и средства намењена продаји	41,74	1,52%	/
Укупно у име и за рачун државе	3.110,46	100%	304

У протеклом периоду наплата потраживања била је суочена са низом проблема. У пракси се АОД сусреће са великим бројем проблема и ограничавајућих фактора у реализацији наплате потраживања у име и за рачун државе.

Како би се убрзао поступак намирања Програм предвиђа спровођење пилот пројекта којим ће се продати потраживања мањег дела портфеља, након чега ће на продају бити понуђен и остатак портфеља АОД и појединих државних финансијских поверилаца.

Ради реализације пилот пројекта АОД је потписала Меморандум са Владом Велике Британије и Министарством финансија Републике Србије. Уз помоћ консултанта ангажованог на пројекту, АОД је извршила низ активности усмерених ка ефикаснијој наплати потраживања, а применом Методологије за идентификацију проблематичних кредита, изабрано је 16 група дужника који су били предмет додатне анализе и за које су припремљени додатни подаци за потенцијалне инвеститоре. У протеклом периоду консултант је у сарадњи са АОД и Министарством финансија (у даљем тексту: МФ) радио на припреми и прикупљању релевантних информација и документације (кредитне документације, документације у вези са средствима обезбеђења и др.), а планиране су и активности које се односе на процену колатерала, индикативну процену наплативости потраживања, израду трансакционе документације. Одабране групе дужника биле су предмет детаљног разматрања.

Након разрешења потраживања пилот портфеља, активности ће бити усмерене ка разрешавању преосталог „великог” портфеља АОД, при чему је могуће придруживање и других државних финансијских поверилаца. Наиме, у контексту реализације Стратегије, у фебруару 2017. године, АОД, Фонд за развој Републике Србије, АОФИ, Банка Поштанска штедионица а.д. и Министарство финансија потписали су трогодишњи Меморандум о сарадњи у вези са координацијом активности за постизање ефикасније наплате проблематичних потраживања (у даљем тексту: Меморандум), услед чињенице да портфељи ових институција садрже велики број заједничких дужника и да заједнички приступ може увећати ефикасност решавања питања проблематичних пласмана.

Приликом продаје „великог” портфеља потребно је размотрити најефикасније механизме укључивања других државних финансијских поверилаца, а на основу постојећег Меморандума.

2.3.1. Продаја потраживања пилот портфеља

Продаја пилот портфеља подразумева неколико корака.

Први корак, односно припремне активности обухватају припреме нацрта прегледа портфеља потраживања (*Data tape*), као и испитивање тржишта (*Market sounding*) о заинтересованости потенцијалних инвеститора за предложено уступање портфеља. Уз наведено, Саветник у оквиру GGF пројекта припрема и доставља АОД-у анализу састава и образложење самог портфеља.

Други корак чине припремне активности за спровођење тендерског поступка за продају пилот портфеља које подразумевају припрему огласа о уступању портфеља потраживања, усаглашавање нацрта прегледа портфеља потраживања (*Data tape*), израду и усаглашавање нацрта поступка тендерске продаје (*Process Letter*), израду и усаглашавање нацрта обавезујуће понуде и нацрта правила за собу са подацима (*Data Room Rules*). Сви наведени документи се израђују на српском језику и на енглеском језику. Како би се омогућио адекватан приступ информацијама, неопходно је да АОД организује собу са подацима.

Паралелно, потребно је спровести анализу Правилника о уступању потраживања банака у стечају како би се омогућио ефикасан поступак продаје потраживања у оквиру портфеља и предложиле евентуално потребне измене тог правилника.

Трећи корак представља покретање тендерског поступка за продају пилот портфеља и спроводи се путем објаве огласа о уступању портфеља потраживања, којим се позивају заинтересовани инвеститори да учествују на тендеру за продају пилот портфеља. Паралелно са тим активностима, припрема се и нацрт уговора о уступању портфеља потраживања од стране саветника, који ће након усаглашавања са АОД у финалној верзији бити доступан заинтересованим инвеститорима ради припреме и подношења обавезујућих понуда.

Четврти корак је наставак тендерског поступка кроз активности заинтересованих инвеститора на испитивању портфеља (*Due Diligence*) кроз посете соби са подацима, ради припреме обавезујућих понуда.

Паралелно, процена вредности средстава обезбеђења припремљена је од стране Саветника у оквиру GGF пројекта и достављена је АОД, која ће бити предмет усаглашавања. Поред достављене процене, Саветник припрема и индикативну процену вредности потраживања са аспекта инвеститора на основу достављених података од стране АОД, као и на основу процена средстава обезбеђења. Након израде индикативне процене вредности са аспекта инвеститора, припрема се анализа о начину алокације прихода од продаје.

По пријему обавезујућих понуда, АОД ће организовати поступак побољшања достављених Обавезујућих понуда и одлучити о њиховој прихватљивости, и након одлука надлежних органа, са најбољим понуђачем ступити у преговоре ради финализације и закључења уговора о уступању портфеља.

2.3.2. Продаја потраживања великог портфела

Након спровођења продаје пилот портфела, потребно је предузети низ активности у погледу продаје „великог” портфела. Продаја великог портфела такође подразумева неколико корака.

Први корак, односно припремне активности, слично као и у случају пилот портфела, обухватају:

- 1) процену вредности средстава обезбеђења и наплативости потраживања великог портфела,
- 2) спровођење поступка избора саветника за продају,
- 3) припрему индикативне процене вредности потраживања са аспекта инвеститора,
- 4) формирање великог портфела за продају,
- 5) припрему споразума о приступању продаји великог портфела и алокацији прихода од продаје, уз (опционо) утврђивање минималне (резервационе) цене, и
- 6) припрему процедуре тендерске продаје.

По окончању ових активности могуће је започети процедуру тендерске продаје.

Процена вредности средстава обезбеђења и наплативости потраживања портфела захтева ангажовање овлашћеног ревизора или вештака и биће достављена АОД, као и свим државним повериоцима чија потраживања су предмет продаје. Поред достављене процене, доставља се и предлог алокације прихода од продаје великог портфела. Паралелно са тиме, спроводи се поступак избора саветника за продају, по правилима Светске банке. Након што саветник буде ангажован путем закључења уговора, он припрема индикативну процену вредности потраживања са аспекта инвеститора на основу достављених података од стране АОД и државних поверилаца.

Процена вредности средстава обезбеђења и наплативости потраживања потребна је и ради могућности упоређења са очекиваним приливима од евентуалне продаје портфела (у складу са индикативном проценом вредности потраживања израђеном са аспекта инвеститора), у зависности од структуре портфела, а за потребе доношења одлука надлежних органа државних поверилаца о приступању продаји

У коначном, ангажовани саветник припрема предлог процедуре тендерске продаје великог портфела, као и предлог тендерске документације, која поред процедуре тендерске продаје (*Process Letter*) садржи и преглед портфела потраживања (*Data tape*), нацрт Обавезујуће понуде и нацрт Уговора о уступању портфела потраживања, као и Правила за собу са подацима (*Data Room Rules*).

Последњи корак у припремној фази је припрема Споразума о приступању продаји портфела и алокацији прихода од продаје. Овом споразуму претходи анализа састава и образложење самог портфела које припрема ангажовани саветник, и која се доставља АОД и државним повериоцима. Паралелно са тиме, ангажовани саветник припрема нацрт Споразума о приступању продаји портфела и алокацији прихода од продаје на основу индикативне процене вредности потраживања са аспекта инвеститора.

По усаглашавању предлога структуре портфела за продају и процедуре тендерске продаје, АОД и појединачни државни повериоци припремају и усвајају (1) одлуке о приступању продаји конкретних потраживања у оквиру великог портфела, (2) предлог споразума о алокацији прихода, а затим и (3) одлуку о прихватању резервационе

цене (на нивоу средње вредности процене наплативости потраживања), те (4) процедуру тендерске продаје великог портфеља (као прилога споразума о алокацији прихода).

Други корак чине припремне активности за спровођење тендерског поступка за продају портфеља. Припремне активности подразумевају припрему огласа о уступању портфеља потраживања, усаглашавање прегледа портфеља потраживања (*Data tape*), припрему кратког информационог меморандума (*Teaser*) за потребе маркетинга од стране саветника и достава потенцијалним инвеститорима, израду нацрта обавезујуће понуде и правила за собу са подацима (*Data Room Rules*). Како би се омогућио адекватан приступ информацијама, неопходно је да АОД организује виртуелну собу са подацима, у ком циљу је потребно приступити ангажовању потребног добављача од стране АОД.

Трећи корак представља покретање тендерског поступка за продају портфеља и спроводи се путем објаве огласа о уступању портфеља потраживања, којим се позивају заинтересовани инвеститори да учествују на тендеру за продају великог портфеља. Паралелно са тим активностима, припрема се и нацрт уговора о уступању портфеља потраживања од стране саветника, који ће након усаглашавања са АОД (поступајући у име и за рачун државних поверилаца) у финалној верзији бити доступан заинтересованим инвеститорима ради припреме и подношења обавезујућих понуда.

Четврти корак је наставак тендерског поступка кроз активности заинтересованих инвеститора на испитивању портфеља (*Due Diligence*) кроз посете соби са подацима, ради припреме обавезујућих понуда. По пријему обавезујућих понуда, АОД ће организовати поступак побољшања достављених Обавезујућих понуда, након чега ће (поступајући у име и за рачун државних поверилаца) извршити анализу и донети одлуку о прихватљивости побољшаних понуда, те са најбољим понуђачем ступити у преговоре ради финализације и закључења уговора о уступању портфеља.

2.3.3. Решавање преосталог портфеља државних поверилаца

Након спровођења продаје пилот и „великог” портфеља, потребно је предузети низ активности у погледу решавања преосталог потраживања државних поверилаца.

Први корак, односно припремне активности укључују избор саветника за припрему анализе. Други корак укључује припрему анализе од стране ангажованог саветника и достављање исте МФ и АОД, са предлогом евентуално потребних измена правног оквира на основу којих би се омогућило решавање преосталог портфеља.

Финална фаза представља процес доношења одлуке о начину решавања преосталог портфеља државних поверилаца, укључујући и искњижење ванбилансних ненаплативих потраживања, и имплементација поменутог решења.

2.4. Унапређење стечајног оквира

Закон о стечају (у даљем тексту: ЗоС) био је предмет значајних измена 2017. године. Иако текст садржи бројне измене, оне се могу оквирно поделити према три групе проблема које су наведене измене покушале да реше:

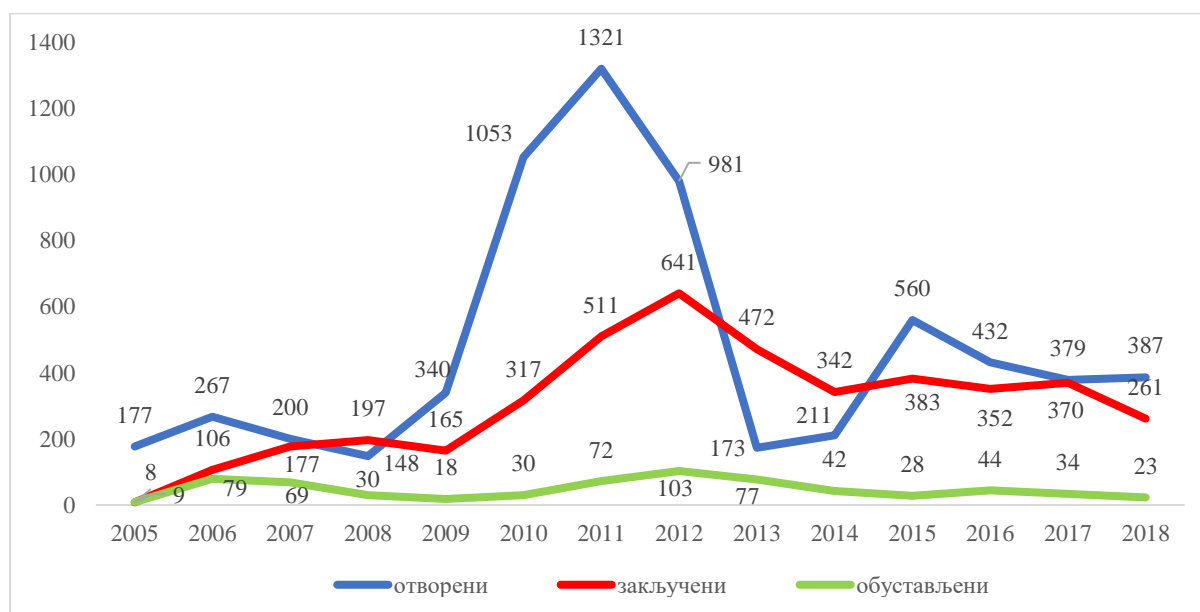
1. побољшање статуса разлучних, односно заложних поверилаца;
2. отклањање проблема и повећање ефикасности поступка, пре свега унапред припремљених и стечајних реорганизација;

3. остали недостаци уочени у пракси, укључујући бољу заштиту нових извора финансирања, питање разрешење стечајног управника, смањење потребне већине за гласање приликом доношења решења о банкротству, процене вредности у стечају, итд.

Поред наведених, 2018. године извршене су додатне измене ЗоС, на иницијативу НБС којим су уређена питања финансијског обезбеђења, а тренутно су у процедури измене усмерене ка побољшању положаја Републике Србије на листи Doing Business Светске банке.

По доношењу Закона о изменама и допунама Закона о стечају, извршене су измене и допуне подзаконских аката, од којих су најзначајније промене Националних стандарда за управљање стечајном масом. Кључне промене извршене су изменама Националног стандарда бр. 5 коју детаљно уређује питања продаје у стечају.

Број отворених стечајних поступака (без унапред припремљених планова реорганизације) се у протекле три године усталио на око 400 на годишњем нивоу. При томе доминирају поступци банкротства, док је број стечајних реорганизација веома мали (до 10 потврђених планова на годишњем нивоу).

Извор: АЛСУ

Трошкови стечајног поступка у Републици Србији у случају банкротства су и даље високи, док је могуће унапређењем продаје остварити и већи прилив. На основу података АЛСУ учешће трошкова и обавеза стечајног поступка и даље је веома високо и износи око 40% у случају стечајних поступака закључених или обустављених од 2010. године.

2.4.1. Успостављање интернет портала за on-line аукције стечајне имовине

Кључно побољшање у наредном периоду треба да буде остварено формирањем интернет портала који би омогућио спровођење on-line аукције стечајне имовине. On-line аукције треба да максимизирају вредност имовине тако што ће подстакнути

понуђаче да понуде резервациону вредност и омогућити да понуђач са највећом вредновањем предметне имовине победи на аукцији.

Традиционалан приступ продајама (јавним надметањима) подразумева присуство (лично или преко заступника) у просторији где се одвија поступак продаје. Потреба да се присуствује чину продаје ствара ограничења у броју учесника, а тиме и ограничења у постизању одговарајуће цене. Поред тога отвара се могућност за утицај на потенцијалне купце или на договарање потенцијалних купаца који су физички присутни.

Интернет продајом:

- Могуће је допрети до много већег броја купаца. Директна последица је постизање веће продајне цене.

- Нема временских ограничења, понуде се могу постављати у било које доба дана или ноћи. Стечајни управник бира колико дана ће трајати продаја за одређену имовину што даје учесницима у продаји време да упореде цене и одлуче се око своје понуде чиме се постиже већи број учесника.

- Није потребно физичко присуство, што продају чини јефтинијом и позитивно утиче на број купаца.

- Учествовање у продаји се обавља стандардним софтверским алатима који су широко распрострањени. Било којим интернет претраживачем може се приступити порталу за одржавање продаја и равноправно учествовати у њима.

- Инфраструктура је постојећа тако да нису потребни додатни трошкови за комуникацију.

- Приказ имовине која се продаје могуће је остварити детаљно и мултимедијално тако да омогућава учесницима да се упознају са свим детаљима.

- Добија се могућност да купци у комфору свог дома могу учествовати у продаји.

- Смањује се степен корупције и картелизације.

- Смањују се трошкови продаје (ангажовање продајне комисије, закупа простора за одржавање, ангажовања обезбеђења, аукционара).

Програмом је предвиђено да АЛСУ одреди тим за израду интернет портала за продају имовине стечајних дужника. Приликом израде и имплементације биће коришћен методолошки приступ који гарантује квалитетно дефинисање захтева које портал мора да испуњава, а након тога и креирање спецификације свих функционалности које је потребно имплементирати, како би се задовољиле све потребе корисника. Основне карактеристике изабране методологије су рад по претходно дефинисаним и прихваћеним фазама и итеративно инкрементални приступ, које омогућавају константан увид у динамику развоја апликације и рано откривање потенцијалних неправилности, као и спречавање ширења тих неправилности. Главне фазе методологије су:

1. Анализа законске регулативе којом се регулише уновчење имовине (ЗoS, Национални стандарди), као и регулативе којом се уређују електронско пословање (Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању), анализа постојећих платформи у другим земљама (регион и шире) и организовање студијских путовања како би се на лицу места стекао увид у функционисање система и прикупила додатна неопходна искуства.

2. Дефинисање корисничких захтева – на основу анализе дефинисаће се скуп функционалних захтева.

3. Спецификација сервиса – на основу претходно дефинисаних корисничких захтева у овој фази биће јасно дефинисани сервиси које је потребно имплементирати.

4. Дефинисање архитектуре система и избор платформе и на основу избора набавка неопходних софтвера и лиценци.

5. Имплементација и тестирање – ова фаза подразумева развој система који ће бити сагласан са претходно креираном документацијом. Тестирање обухвата како тестирање изворног кода и његове исправности тако и тестирање корисничког интерфејса и усаглашености креираног система са претходно креираном документацијом.

6. Обука корисника и пуштање у рад система – по завршетку тестирања биће спроведена обука корисника кроз организовање едукативних семинара, промоција и презентација, као и кроз израду детаљног корисничког упутства и брошура, након чега следи пуштање у рад информационог система.

2.4.2. Унапређење професије стечајних управника кроз обуку

У Републици Србији закључно са 31. октобром 2018. године има 399 лиценцираних стечајних управника од чега је 333 активно. АЛСУ континуирано предузима организовање разних стручних скупова (саветовања, семинари и радионице) и разних врста обука за потребе едукације стечајних управника. Програмом је предвиђено даље унапређење професије стечајних управника. То се посебно односи на обуку о примени Националних стандарда за управљање стечајном масом и измена и допуна постојећег стечајног законодавства, а након успостављања портала за продају имовине и обука о обавезама и начину коришћења портала.

2.4.3. Унапређење рада стечајних судова

Програмом је предвиђено даље јачање капацитета судова и унапређење примене стечајних прописа у виду континуираних обука како би се обезбедила доследна примена Националних стандарда за управљање стечајном масом, а након тога и обука о коришћењу портала за продају стечајне имовине. Поред тога потребно је организовати и обуке којим би биле обухваћене измене и допуне ЗоС, медијације у стечајном поступку и обуке о спорним питањима примене ЗоС.

2.4.4. Уређење стечаја предузетника

Примена постојећег стечајног оквира у Републици Србији ограничена је само на правна лица. ЗоС не омогућава покретање стечајног поступка над физичким лицима. Закон о стечајном поступку из 2004. године омогућавао је покретање стечајног поступка предузетника, али у пракси тај институт није примењиван, тако да је укинута ЗоС 2010. године. Данас је Република Србија једна од ретких европских земаља која нема уређено питање стечаја предузетника.

Поред тога, према налазима Студије о потенцијалном увођењу стечаја физичких лица и предузетника, с обзиром на ризике, као и на капацитете судова, пожељно је у првој фази омогућити стечај предузетника, а у другом кораку и стечај физичких лица. У Републици Србији регистровано је скоро 260000 предузетника. Око 20000 активних предузетника је било у блокади на крају другог тромесечја 2018. године, што је 8% укупног броја активних предузетника. Стопа опстанка предузетника (колико предузећа и радњи преживи две године, након чега се може сматрати да се привредни субјект прилагодио тржишним условима, заузимајући своју тржишну позицију) у Републици

Србији у 2016. години износила је око 65%. Ови подаци такође указују на потребу за уређењем питања стечаја предузетника. Број предузетника у Републици Србији прелази 200000, а имајући у виду број оних који су у блокади, потенцијални прилив стечајних поступака може бити велик. Ипак, то није био случају другим земљама, тако да се може очекивати да судски систем без већих проблема апсорбује нове предмете. Коначно, у случају стечаја предузетника, у систему привредних судова постоји довољно искуства које би омогућили несметано (поновно) укључивање овог института у постојећи стечајни оквир. Искуства примене стечаја предузетника (с обзиром да је реч о физичким лицима) омогућило би квалитетније увођење и стечаја физичких лица у ближој будућности, уз уважавање свих специфичности примене стечаја код физичких лица.

Према налазима Студије, стечај предузетника (као и стечај физичких лица) треба да буде једноставан како не би демотивисао дужнике и повериоце од правовременог покретања стечајног поступка. Овај приступ подразумевао би измене постојећег ЗоС, док би увођење стечаја физичких лица могло бити уређено или истим законом или посебним законом у зависности од одлуке о надлежности судова. Начелно, стечај предузетника не треба да буде ограничен само на дугове по основу пословања. Основни разлог је што се у пракси често веома тешко разликују овакви дугови, те би покушај дистинкције створио низ проблема у примени стечајног оквира. Поступак који би обезбедио ослобођење од дуга је неопходан елемент стечајног оквира предузетника. У упоредној пракси показало се да је поступак који омогућава ослобођење и „нови почетак” најнефективнији. Иако је овај тренд углавном усвојен у случају нових стечајних оквира за предузетнике, либералнијем приступу ослобађања потребно је веома опрезно прићи. Приликом увођења института ослобођења не сме се изгубити из вида да ослобођење дужника може утицати на урушавање и злоупотребу уговорног права. Неопходно је обезбедити приступ реструктурирању (реорганизацији) као алтернативу поступку банкротства предузетника. Предузетници би у том случају уз одређена прилагођавања могли да користе постојеће институте стечајног права. Улога суда у том случају била би пожељно ограничена како би се смањили трошкови поступка. Такође, треба размотрити могућност интегрисања постојећег института споразумног финансијског реструктурирања, које би било праћено судском одлуком. У одређеним околностима, стечајни управник и повериоци требали би да имају могућност да захтевају конверзију поступка (у пракси реч је о веома малом броју случајева). У пракси, право изузимања је општеприхваћен институт извршног и стечајног поступка. Питање је само у којој мери је он за дужника повољан. Изузетно широко право изузимања ће дужнику омогућити нови финансијски почетак, али ће отворити могућности за предстечајне махинације. Са друге стране, уско постављени изузеци ће дерогирати основно начело стечаја и на тај начин умањити ефекте и значај новог института. Приликом одређивања изузете имовине законодавац треба да комбинује различите начине изузимања, попут изузимање по вредности одређених ствари, изузимање на основу новчаног износа, изузимање по врстама ствари, изузимање на основу употребе ствари и изузимање на основу потребе дужника и чланова домаћинства за одређеном имовином, јер се на тај начин најбоље може остварити сврха изузимања. На низ других питања, попут начина на који ће се одређивати део будућих прихода намењених намирењу је веома комплексно и захтевају детаљно разматрање могућих решења.

Приликом увођења стечаја предузетника (а затим и физичких лица) треба да користи постојећи институционални оквир, укључујући АЛСУ и лиценциране стечајне управнике. Ипак, док је за стечај предузетника једноставније увести у већ постојећи модел, одлука у погледу модела стечаја физичких лица зависиће од процене капацитета судова.

Програмом је предвиђено да се претходна питања размотре од стране радне групе која би додатно размотрила питања у вези са увођењем правног оквира стечаја предузетника. Након израде нацрта законског решења и анализе ефеката и консултативног документа потребно је спровести јавну расправу како би заинтересоване стране изнеле предлоге у погледу увођења овог института. Програм предвиђа да се нацрт законског решења припреми до краја јуна 2020. године.

2.5. Активности усмерене ка превенцији проблематичних кредита

2.5.1. Израда студије о корпоративној задужености и превенцији настанка проблематичних кредита реалног сектора у Републици Србији

Један од циљева Програма је успостављање оквира који ће омогућити превенцију формирања и акумулацију нових проблематичних кредита. Како би се остварио овај циљ потребно је идентификовати кључне узроке и анализирати стање у појединим секторима. Програм предвиђа израду студије о унапређењу добре праксе правовременог и ефикасног реструктурирања, као и спровођење других активности у циљу спречавања настанка проблематичних кредита реалног сектора. У зависности од прелиминарне анализе студија би могла обухватати кључне секторе спрам њихове изложености, док би специфичан фокус био на најзначајније дужнике, односно секторе. Корисност од такве студије имале би различите заинтересоване стране – банкарски сектор, Пореска управа и други повериоци. Кључне области које би студија требала да обухвати су превенција проблематичних кредита, ефикасније намирење, планирање спрам одређених сектора.

Приликом припреме анализе потребно је утврдити репрезентативни узорак корпоративних дужника који ће бити предмет анализе или се одредити за одређени број дужника према критеријумима који би убрајали укупне приходе. Претпоставка је да би иницијални узорак, на основу ког би се вршила тријажа износио до 1000 привредних друштава. У другом кораку потребно је спровести анализу финансијских извештаја тих дужника у протеклом периоду, са фокусом на њихову профитабилност и одрживост посебно у контексту задужења. Привредна друштва би затим била класификована спрам ризика, а затим би били утврђени и критични сектори. Коначно потребно је спровести и анализу осетљивости на основу претпоставки у погледу промена прихода, каматних стопа и других кључних параметара анализе.

Програм подразумева да се у првом кораку изради пројектни задатак, након чега би се расписао јавни позив за израду студије. У овом кораку потребно је и јасно утврдити обухват анализе (сектора, предузећа). По изради студије, спровешће се презентација налаза, а затим би се одржавале и радионице са заинтересованим странама. Поред тога, на основу резултата анализе, биће израђене и препоруке у погледу законског

оквира⁶, надлежности и активности усмерених ка превенцији настајања нових проблематичних кредита. Програм предвиђа да наведене препоруке буду усвојене од стране Радне групе.

2.5.2. Израда алатки намењених превенцији и предупредивању финансијских тешкоћа и спровођење информационе кампање

Друга област у оквиру ове активности односи се на израду информационог портала и спровођење информационе кампање о правовременом препознавању финансијских потешкоћа. Ова алатка била би првенствено намењена малим и средњим предузећима и предузетницима. Број блокираних привредних друштава и предузетника у Србији јасно указује да се проблеми и финансијске потешкоће уочавају и/или признају у многим случајевима прекасно. Власници због страха да ће изгубити контролу над својим пословањем у случају обраћања повериоцима ради реструктурирања, као и услед одбијања да прихвате реалност не покрећу потребне активности на време. У том контексту, пожељно је развити програме подршке који би својом приступачношћу и једноставношћу употребе помогли јасном препознавању проблема. Тиме се и оним предузећима која не могу да приуште саветодавне услуге на комерцијалној основи омогућава коришћење алатки. Развој алатки и спровођење кампање утицали би на део дужника да покрену поступке реструктурирања. Поред тога наведена алатка компатибилна је са поступком споразумног финансијског реструктурирања које у Републици Србије и даље није заживело и поред тога што су трошкови овог поступка значајно нижи у односу на стечајни поступак.

2.5.3. Унапређење оквира за примену Закона о роковима измирења обавеза у комерцијалним трансакцијама

Закон о роковима измирења је у примени од 2012. године и представља транспозицију Директиве 2011/7/EU у законодавство Републике Србије.⁷ Примена

⁶ Сагласно одредбама члана 2. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/03, 55/04, 85/05-др. закон, 44/10, 76/12, 106/12, 14/15, 40/15-УС и 44/18) и законом прописане независности НБС, препоруке ове студије не могу бити обавезујуће за НБС.

⁷ Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions – Late Payment Directive, OJ L 48, 23.2.2011. Кључне одредбе директиве се односе на: 1) утврђивање рока плаћања од 60 дана у случају трансакција које обављају привредни субјекти унутар приватног сектора, осим ако се стране не сагласе другачије, при чему такви рокови нису изразито неправични; 2) ограничавање рокова плаћања у случају када субјекти јавног сектора набављају робе и услуге од привредних субјеката унутар приватног сектора на 30 дана, осим у изузетним околностима на 60 дана; 3) субјекти могу да захтевају плаћање камате у случају доцњи, као и износ од EUR €40 као надокнаду за трошкове намирења, али и накнаду за остале трошкове намирења; 4) Увећање каматне стопе на закаснило плаћање за барем 8 процентних поена изнад референтне каматне стопе; 5) Поступци извршења и намирења у случају неспорних потраживања треба да омогући да се на основу извршног наслова у року од 90 дана оконча поступак.

Закона је од посебне важности за микро, мала и средња предузећа. Према резултатима неколико истраживања око половине предузећа у Републици Србији и даље се сусреће са проблемом закашњења са плаћањем, при чему су мала и микро предузећа диспропорционално погођена негативним ефектима. Доцње стварају проблем у погледу токова готовине и негативно утичу на пословну активност, посебно микро и малих предузећа. Узроци доцњи су бројни, при чему поред макроекономских околности, на њих утичу и устаљени пословни обичаји, пословна култура, али и асиметрија преговарачке и тржишне моћи између купаца и добављача. Трговински кредит представља изузетно значајан вид финансирања предузећа у Републици Србији. Према подацима Агенције за привредне регистре (у даљем тексту: АПР) укупне (брuto) краткорочне обавезе из пословања нефинансијског сектора у 2016. години износиле су 2.467 милијарди динара (око 18% укупне вредности активе, односно пасиве). Према величини, у сектору микро и малих предузећа, учешће износи 21% и 29% респективно, што је знатно више у односу на 12% учешћа у сектору великих предузећа.⁸ Поређења ради, у Немачкој учешће трговинског кредита је нешто мање у односу на укупну билансну пасиву и износи 15,8%, али представља најзначајнији спољни извор финансирања нефинансијског сектора.⁹ Према резултатима анкете о пословном окружењу и перформансама предузећа (Business Environment and Enterprise Performance Survey) коју спровode Светска банка и Европска банка за обнову и развој у 2013. години 43,3% предузећа у Републици Србији користило је трговински кредит како би финансирале обртни капитал.¹⁰

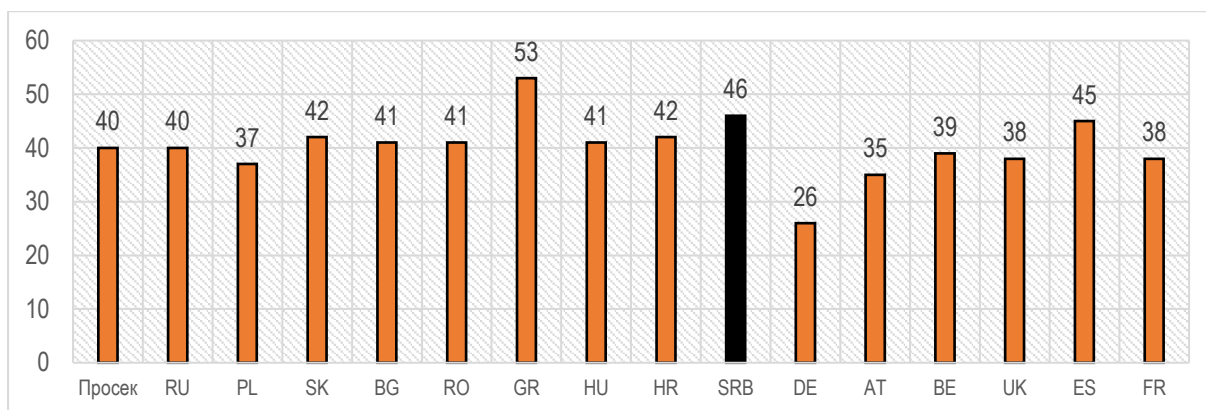
Према истраживању EOS MATRIX/IPSOS за 2016. годину на узорку од 200 (средњих и великих) предузећа у сектору трговине, производње и услуга: В2В трансакције у Републици Србији су у самом врху према просечној дужини рокова измирења обавеза у Европи. Само 12% рокова плаћања унутар В2В сектора су испод 30 дана при чему најгору праксу бележи сектор трговине.

⁸ В. Агенција за привредне регистре, Годишњи билтен финансијских извештаја, Београд, април 2017.

⁹ В. Deutsche Bundesbank, The importance of trade credit for corporate financing in Germany – evidence from financial statements statistics, Monthly Report October 2012, 51

¹⁰ Приказани подаци односе се на пети талас истраживања које је спроведено за већи број земаља у периоду од 2012-2014. године. База података на основу које су приказани подаци доступна је на <http://ebrd-beeps.com/data/>

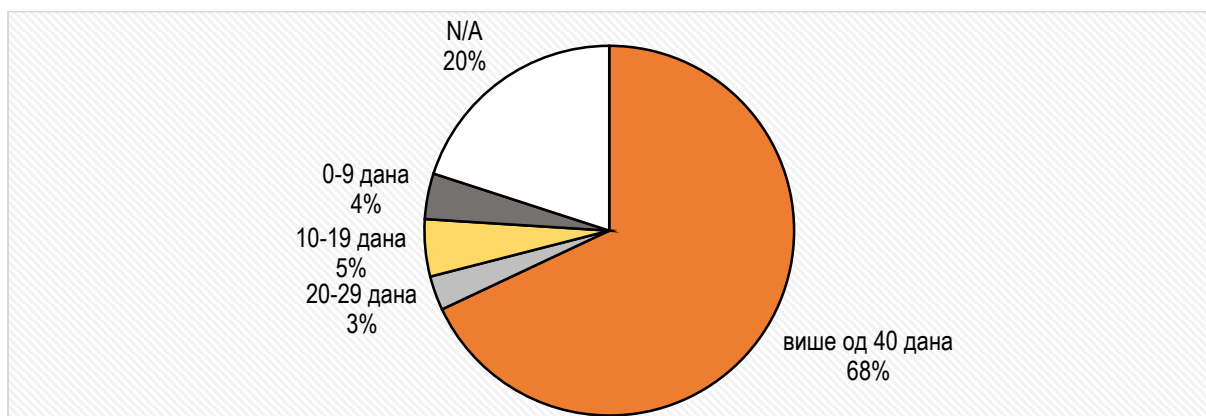
Илустрација 4: Просечан рок измирења обавеза плаћање (у данима) 2016. година

Извор: EOS MATRIX/IPSOS 2016

Такође, истраживање указује да значајан број пословних субјеката чека више од 40 дана како би намирило своја потраживања.

Илустрација 5: Рокови измирења према дужини

Извор: EOS MATRIX/IPSOS 2016

Европски извештај о плаћањима за 2018. годину (European Payment Report - EPR) даје просечне рокове плаћања која предузећа одобравају купцима, али и просечне рокове у којима се стварно врше плаћања. У односу за 2017. годину резултати су побољшани. Према одговорима испитаника просечни рок који дају у комерцијалним В2В трансакцијама износи 34 дана, док се плаћање у комерцијалним В2В трансакцијама врши са просечним роком од 40 дана. Треба напоменути да је узорак у односу на истраживање EOS MATRIX/IPSOS значајно другачији, јер 73% узорка чине мала или микро предузећа. Ипак предузећа у Србији су последња према периоду протекла до предаје фактуре друштвима која се баве намирењем. Такође, Србија је међу земљама које наводе највеће губитке услед ненаплативих потраживања као проценат укупног прихода.¹¹ Како би се унапредило стање у погледу рокова плаћања, и како би се избегли

¹¹ Intrum Justitia, European Payment Report, 2018

сценарији у којима поједини дужници у региону доводе до системских проблема, Програм предвиђа спровођење ex post анализе примене Закона о роковима плаћања, разматрање потребе за изградом измена и допуна Закона о роковима плаћања и спровођење промотивних активности како би се унапредило спровођење овог закона. Поред тога потребно је размотрити степен усклађености овог закона са Директивом јер су уочена одступања и погрешне интерпретације одређених правних института.

2.5.4. Унапређење регулаторног оквира за процену вредности непокретности

Закон о проценитељима вредности непокретности („Службени гласник РС”, бр. 108/16 и 113/17-др. закон – у даљем тексту: Закон), ступио је на снагу 6. јануара 2017. године, а почео да се примењује 6. јуна 2017. године. Решењем о оснивању Стручног одбора, од 5. априла 2017. године, именовани су чланови Стручног одбора, и тиме формирано тело које има за циљ да обавља стручне послове у области процене вредности непокретности. Затим, Правилник о Националним стандардима, кодексу етике и правилима професионалног понашања лиценцираног проценитеља, објављен је у „Службеном гласнику РС”, број 70/17 од 20. јула 2017. године. Такође, сва остала подзаконска акта, чије доношење је предвиђено овим законом, донесена су у прописаним роковима. МФ је, закључно са 30. новембром 2018. године, издало 132 лиценце за вршење процене вредности непокретности, у складу са овим законом.

На овај начин, формирана је професија лиценцираних проценитеља у Републици Србије и тиме је унапређен поступак процене вредности непокретности, будући да извештаји о процени вредности непокретности морају бити сачињени у складу са усвојеним Националним стандардима и кодексом етике, у циљу испуњења највиших стандарда професионализма, интегритета, јасноће, поузданости и непристрасности.

Међутим, да би поступак унапређења правне регулативе у овој области био у потпуности заокружен, потребно је да се у будућим изменама и допунама Закона о судским вештацима (или новом закону који ће за предмет регулисања имати област судског вештачења) предвиди да лица која врше процене вредности непокретности у судским поступцима, поседују лиценцу за вршење процене вредности непокретности, коју издаје МФ.

III НАКНАДНЕ АКТИВНОСТИ

Предвиђено је да спровођење Програма представља двогодишњи континуирани процес при чему ће Радна група образована по Одлуци Владе 05 Број: 02-5145/2015-1 од 11. маја 2015. године бити носилац тог процеса. Она ће бити задужена за стално вршење надзора над спровођењем Програма и идентификовањем свих преосталих ризика и изазова које треба решавати. Радна група ће бити обавезана да два пута годишње припрема извештаје за Владу, на крају I и III квартала сваке године. Те извештаје ће пратити (ако је потребно) предлог измена и допуна Програма, зависно од примљених извештаја и информација о спровођењу Акционог плана. У том циљу, свака од институција носилаца конкретних активности према Акционом плану ће имати обавезу да подноси кварталне извештаје Радној групи о спровођењу Акционог плана и могућим

отвореним питањима о којима ће се дискутовати (и која ће се решити, уколико је потребно) на нивоу Радне групе. Радна група ће такође узети у обзир нове информације које Радној групи доставе друге државне институције и друге заинтересоване стране (укључујући међународне финансијске институције), као и тржишне околности и даљи развој догађаја на тржишту који могу довести до преиспитивања претходно усвојених мера и радњи и/или увођења нових и, сходно томе, ревизије Програма коју Радна група разматра и предлаже Влади.

Одржаваће се блиска сарадња и размена информација са НБС кроз учешће представника НБС-а у раду Радне групе.

IV ЗАВРШНИ ДЕО

Овај програм објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:

У Београду, децембра 2018. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић